

Wojewódzki Komitet
Ochrony Pamięci
Walk i Męczeństwa

W .....

KARTA EWIDENCYJNA
miejsca pamięci narodowej

Wojewódzki Komitet Ochrony
Pamięci Walk i Męczeństwa
w Katowicach

Nr ewidencyjny
WKOPWiM 44/31-ah
CKMPN .....

02 MAR. 2001

1. Miejscowość (gmina, powiat, ew.parafia) położenie obiektu Wodzisław Śl. - Wilchwy - cmentarz wyemaniowy ul. Jodkowska	2. Rodzaj obiektu (tablica, płyta, obelisk, pomnik, kościół, park, las, cmentarz, obóz, itp.) Mogila więźniów oświęcim- skich	3. Treść napisu (płyty, tablicy, cokołu itp.) Napis nieczytelny Wykonano nowy. "ZOMORDOWANYM PRZEZ OKUPANTA W 1945 R. WIĘZNIOM OŚWIECIMSKIM" Cześć ich pamięci	4. Data powstania obiektu autor, fundator 1959 r. - powstanie
5. Stan obiektu (uszkodzenia, remonty, wandalizm, kradzieże, inne) Wykonano nowy 1997 r. wyk. P. Pecharek b. dobry - wg pisma UM Nr 171/GK. 1. 7090 - 19/2002 z dn. 12.12.02. Stan b. dobry - na dzień 25.11.08.	6. Rodzaj materiału (wymiary obiektu) URZĄD MIASTA 44-300 Wodzisław Śl. ul. Bogumińska 4 Wydział Inwestycji Miejskich i Gospodarki Komunalnej Za zgodność odpisu z oryginałem Wodzisław Śl. 15.02.2001	7. Patronat społeczny administracyjny Sekcja Powstańcza M8 Wodzisław	8. Literatura (czy obiekt jest ujęty w przewodnikach, inne opisy, broszury, opracow- nia, książki, artykuły prasowe) "marsz śmierci" - przewodnik w Zetymum Kopie.

9. Miejsce na fotografię
2) zdjęcie wykonane wnesień
1994r.

10. Dane historyczne
dot. obiektu

Miejsce pamięci zaliczonego
cmentarza wojennego
w województwie śląskim
Ustawa z dnia 28 marca 1933 r.
o grobach i cmentarzach wojennych
/Dz.U. Nr 39, poz. 311 z późn. zm./

11. Data zaprowadzenia
karty

11.05.1994r.

12. Dodatkowe uwagi
uzupełnienia

Opisano na podstawie
Raportu
"Mecna Simeva"
Wyższej Urzędu
z 1884 - roku
Wykonano mowy w 1994r.
Wyk. opastę z kostki
betonowej 1998r
kwota 905,84

13. Lokalizacja obiektu
(opis lub szkic planu
położenia obiektu)

Wodzisław Śl. Wilkowy
- cmentarz wyemantowy
ul. Godkowa

14. Prowadzący kartę

Inspektor Wydz. GK
Promońska
URZĄD MIASTA
44-300 Wodzisław Śl.
WYDZIAŁ GOSPODARSTWA KOMUNALNEJ
0526883

(podpis)

NACZELNIK WYDZIAŁU
MIECZYSLAW KOZWIŃSKI

URZĄD MIASTA
44-300 Wodzisław Śl.
ul. Bogumińska 4

Wydział Inwestycji Miejskich
i Gospodarki Komunalnej

Za zgodność z oryginałem
Wodzisław Śl. dnia 15.02.2001r.

"Marsz Śmierci" - Andrzej Staszewski

3.8. WILCHWY

(dzielnica miasta Wodzisław Śląski)

Po przejściu pochodu oświęcimskiego przez Wilchwy zebrano z rowów przy szosie zwłoki 4 więźniów oraz 1 więźniarki. Zostały one pochowane w polu, obok terenu, na którym wybudowano po wojnie górnicze osiedle mieszkaniowe pod nazwą Osiedle 1 Maja. W 1958 roku ich szczątki przeniesiono na miejscowy cmentarz parafialny, położony w odległości około 500 m w kierunku północnym od głównej ulicy. W 1959 roku dokonano uroczystego odsłonięcia pomnika-nagrobka nad nowym grobem tych ofiar ewakuacji. Znajduje się on w pobliżu wejścia na teren cmentarny, z lewej strony. Poza epitafium figuruje na nim tabliczka informująca, że opiekę nad nim sprawują uczniowie miejscowej szkoły podstawowej.

W styczniu 1945 roku, w czasie grzebania ofiar ewakuacji, mieszkańiec Wilchw Józef Czech, były więzień polityczny obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie, zwolniony w 1940 roku, odnotował widniejące na odzieży czterech z nich obozowe numery. Oryginalny zapis tych numerów przekazał w 1978 roku Państwowemu Muzeum w Oświęcimiu. Z konfrontacji zapisu z zachowanymi dokumentami obozowymi wynika, że dwaj spośród zamordowanych byli Żydami (jeden pochodził z Holandii, drugi został przypuszczalnie przywieziony do Oświęcimia z obozu w Bliżynie), natomiast trzeci był najprawdopodobniej Ukraińcem⁴⁵.

⁴⁵ Niedostatek zachowanych dokumentów uniemożliwia dokonanie bliższego ustalenia odnośnie do ofiary oznaczonej numerem A-2578.

*Mogiła 4 więźniów dzielnica Wilchwy
ul. Jodkowska cmentarz wyemancypacyjny.
Wodzisław Śl.*

URZĄD MIASTA
44-300 Wodzisław Śl.
ul. Bogumińska 4
Wydział Inwestycji Miejskich
i Gospodarki Komunalnej

Za zgodności z oryginałem
15.02.2004

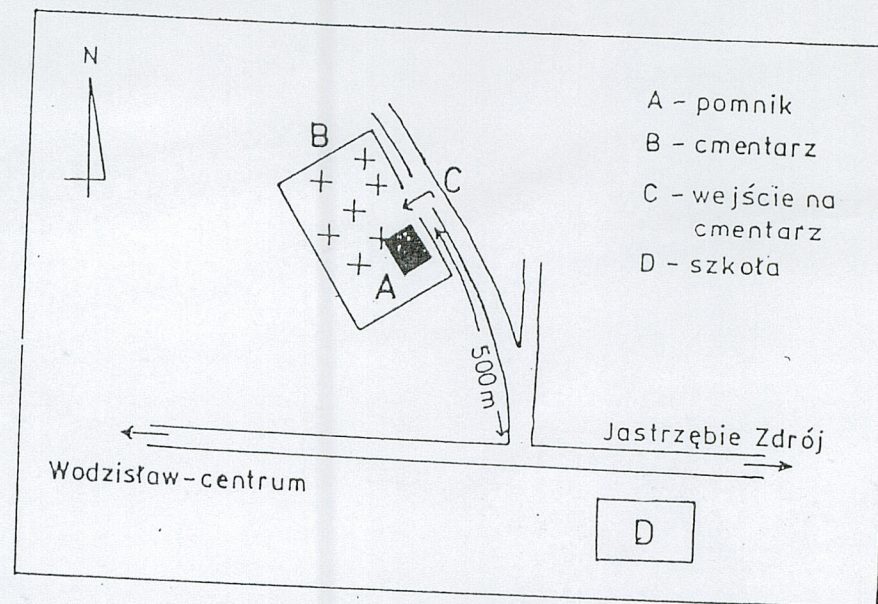
Wiele grup ewakuowanych więźniarek i więźniów zatrzymano w Wilchwach na nocny postój. Część spędziła nocleg w pomieszczeniach gospody Blazego i budynku szkolnym, część w zabudowaniach gospodarstw rolnych. Jeden z esesmanów, nadzorujący grupę co najmniej 18 młodych kobiet Żydówek lub głównie Żydówek, przetrzymał je do czasu odejścia kolumn ewakuacyjnych z Wilchw, po czym pozwolił im ukryć się u miejscowej ludności. Sam też pozostał w Wilchwach do czasu wyzwolenia tej miejscowości przez Armię Czerwoną⁴⁶.

Spośród mieszkańców Wilchw, którzy przyjęli pod swą opiekę młode kobiety i ukrywali też więźniarki zbiegłe w innych okolicznościach, znani są z nazwisk: Agnieszka i Wiktor Antończyk, Franciszka Blaza, Karol Blaza, Konstanty Janet, Jan Kozielski, Marek Krypczyk, Stanisław Milek, Maria Spandel oraz Anastazja i Ludwik Swobodowie.

U Marty Krypczyk ukrywały się zbiegłe w Wodzisławiu Śląskim, dzięki pomocy tamtejszego mieszkańca — górnika Henryka Michalskiego, więźniarki Polki: Monika Zátka-Dombke spod Kalisza i Zofia Brodzikowska-Pohorecka ze Lwowa. Zaprowadził on je do M. Krypczyk, jako do swojej ciotki, mieszkającej w dogodnym do ukrycia miejscu. Przebywały tu do 26 marca 1945 roku, tj. do nadejścia do Wilchw wyzwoleniczych oddziałów Armii Czerwonej. Zgodnie z decyzją gospodyni domu początkowo tylko noce spędzały w domu, na dzień natomiast przechodziły do stodoły, gdzie „zaszywały” się w słomie. Potem ukrywanie w stodole okazało się niepotrzebne. W związku z utrzymaniem się linii frontu w niedalekiej odległości od Wilchw i Wodzisławia Śląskiego w domu M. Krypczyk i wszystkich okolicznych domach kwaterowali licznie żołnierze różnych formacji niemieckich. „Ciotka Marta” przedstawiała wtedy obie uciekinierki jako swoje siostrzenice pochodzące z Zagłębia Śląsko-Dąbrowskiego, znajdującego się wówczas po drugiej stronie linii frontu. Do dzisiaj Pohorecka i Dombke utrzymują stały bliski kontakt z rodziną Michalskich⁴⁷.

⁴⁶ Zachowanie się wymienionego esesmana przed ewakuacją i jego los powojenny nie są znane.

⁴⁷ Patrz też cytaty z notatnika Dombke w tekście pod hasłem: Wodzisław Śląski.

12. Usytuowanie pomnika-grobu więźniów oświęcimskich w Wilchwach

URZĄD MIASTA
44-300 Wodzisław Śl.
ul. Bogumińska 4
Wydział Inwestycji Miejskich
i Gospodarki Komunalnej

za zgodność z oryginałem

Wodzisław Śl. dnia 13.02.2004